

ÉSZ – 2017. június

szerkesztő:

Cseh Németh Zsuzsanna

1. A KGYTK Tehetségsegítő Tanács rovata

IN MEMORIAN KOVÁCS LAJOS

Minőség, hűség, teljesítmény (Emlékezés Kovács Lajosra)

Kovács Lajos halálával fájdalmas veszteség érte Dorogot. Olyan ember távozott közülünk fizikai valójában, aki a minőséget képviselte íróként, pedagógusként, helytörténészként egyaránt.

Nem véletlenül fordult a figyelme a magyar pedagógiát Apáczai és Comenius nyomán újra sorskérdésként kezelő Zsolnai József életműve felé. A nevelésügyet a „tudomány egészében” értelmezni kívánó Zsolnai programját akkor kezdte bevezetni iskolájában, amikor már túl volt az esztergomi táborsorozaton, amelynek során gyerekekkel feldolgozta és megjelentette Esztergom szinte teljes történetét. Akkor már többkötetes, neves íróként megjelent egy gyerekekkel készített interjúja az egyik Zsolnai-féle tankönyvben. Vezetése alatt került a tantervbe a Zrínyi iskolában a „gyakorlatközel pedagógia” programja, és annak egyik fontos eleme a „Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája”. Irányításával és mentori példájával az ország egyik legsikeresebb iskolájává vált a dorogi tudománypedagógia minőségi művelése terén. Kovács Lajos pedig egyértelműen a mozgalom legtöbb sikert felmutatni tudó tagja lett. Ez volt pedagógiai munkásságának Zsolnaival egybecsengő lényege: sikeres tehetségkiválasztás, és valódi teljesítményre ösztönzés, élethosszig tartó készségek, kompetenciák fejlesztése. Az egyik ÉKP-s értekezlet szünetében átadta az általa szerkesztett egyik kötetét a „Dorogi értékek nyomában” című csak gyerekírásokat tartalmazó kötetét. Zsolnai így köszönte meg: „Tudod, könyvvállványomon minden ÉKP-s iskolának van egy polca. A tettek a leghosszabb.”

Pedagógiai törekvéseit azért is tudta sikeresen megvalósítani, mert rendkívüli színvonalú és megnyerő saját teljesítményt mondhatott magáénak íróként, szerkesztőként, közéleti személyiségként, kutatóként egyaránt. Szenvedélyesen érdekelte a helyi értékvilág, izgalmasan, új helyismereti műfajokat teremtve tudta publikálni kutatási eredményeit. Tanítványaival is helytörténeti témakörben érte el legnagyobb sikereit.

Szépirodalmi munkásságának is jellemzője volt, hogy a helyi környezetben játszódtak mély humanizmust tükröző történetei. Magával ragadó volt kifejező ereje, műfajhoz illeszkedő stílusa. Mindennek egyik kiemelkedő példája volt kétkötetes sporttörténetünk. A kiemelkedően szorgalmas gyűjtő, Meszes Lajos tényhalmazából olyan izgalmas hétről hétre nyomunkövetett eseménysor bontakozik ki az olvasó előtt, amely csak Tandori Dezső hasonló tematikájú könyveihez hasonlítható.

Szerkesztőként is arra törekedett, hogy minél több dorogi kapjon helyet folyóirataiban. Az egyik alkalommal a Szegeden megjelenő Kincskereső című gyermekirodalmi folyóirat folytatásokban közölte meseregényét. Illusztrátornak Furlán Ferencet kérte meg. Az Új Forrás című megyei folyóiratban is markánsan jelent meg a dorogi tematika, valamint publikáltak Doroghoz kötődő szerzők, mutattak be dorogi alkotókat.

Helyismereti sorozatai (Dorogi füzetek 53 kötete, Dorogi értékek nyomában 27 kötete) Magyarország honismereti térképen egyik legjelentősebb helyévé tették Dorogot. Közösségteremtő készsége ott lappang kiadványaiban is: gyakran vált szerkesztési elvvé,

hogy valamennyi alkotó a témakörben közös, antológiaszerű kiadványokban közösen jelenjen meg.

Külön fejezetet jelent közéleti munkássága. Tizenhat évig volt a képviselő-testület tagja. Ott is közösséget képviselt, Dorog Város Barátai Egyesületét, amelynek létrehozatalában is kiemelkedő szerepet játszott. DVBE megalakulásakor a szervezet céljairól többek között ezt írta: „Egyesületünk

politizáló, de nem politikai szervezet. Amiért szót emelünk, az a várospolitikai. Nyitottak vagyunk minden iránt, amire egy kisebb vagy nagyobb közösség igényt tart... Szeretnénk megőrizni a városközpont lebontott, történelmi épületeinek emlékét, szobraikat, múltunk ereklyéit. Kiadványokkal, füzet sorozattal kívánjuk megőrizni múltunkat." Mindez tökéletesen megvalósult. A közel három évtizede tevékenykedő szervezet vezetőségének folyamatosan tagja volt titkárként, szerkesztőként, az utóbbi években pedig az elnöki feladatot látta el. Jelentős a szerepe abban, hogy ma Dorog önszerveződő közösségei jól működnek együtt, közös pályázati projekteket tudnak működtetni, kölcsönösen támogatják egymás munkáját.

Dorog városa jól megérdemelt országos és megyei díjai mellett többszörösen és a legmagasabb formában is kifejezte elismerését Kovács Lajos életműve iránt. Minőségre törekvése, lakóhelyéhez való termékeny hűsége örök példa marad, teljesítménye viszont megismételhetetlen.

Dankó József

Búcsúzunk Kovács Lajostól

Kovács Lajos az egyik legjelentősebb tagja volt a KGyTK komplex tanulmányi verseny fejlődésének. A dorogi diákok helytörténeti kutatásait segítette 2003 óta 15 éven keresztül. Tanítványai évről évre (a 15 év alatt 25 fő) eljutottak a KGyTK országos döntőjére. A döntőre jutott pályamunkák témaválasztásai sokrétűek voltak. Ezek közül hadd álljon itt néhány:

- Hogyan tükrözik Dorog közterületeinek elnevezései és változásai a kisváros történetét?
- Az I. világháború hatása a dorogi lakosság életére és a halálozási okok alakulására az esztergomi fogolytábor szomszédságában?
- A faluból kisvárossá nőtt Dorog sajtótörténete
- Villongások a szomszédvárok között – Az egymással összeépült Esztergom és Dorog viszonya háromszáz év eseményeinek tükrében
- Elveszett szavaink nyomában
- Jövevények és vándorok 1-2. fejezet
- Vidám pedagógiai módszerek iskolánk legújabb kori történetéből
- Leányvár bányaközséggé válása a dorogi szénmedencében
- Üzenetek az utókornak egy kéziratos osztálynaplóban 1948-1949-ből
- Hogyan változnak az ünnepek, szokások városomban, a soknemzetiségű és kultúrájú Dorogon?
- Katalógus a megsemmisült, megrongálódott, átépített, vagy rekonstruált dorogi művészeti alkotásokról

A fenti pályamunkák minta kutatást folytató diákok és az előadásokat bíráló zsűri bizonyosságul a KGyTK elismeréseket adott át. Mesterben, 2014-ben és 2016-ban.

értékűek a helytörténeti számára. A pályamunkákat is így látta, amelynek Tehetségsegítő Tanács és Tanítványa Díjat 2011-

Megosztotta tudását és tehetségsegítő tapasztalatait. (KGyTK országos tehetségsegítő módszertani konferencia 2015.)

Utat és példát mutatott a KGyTK-t vállaló pedagógusok számára a helytörténeti kutatások segítésében és tovább adta a tehetséggondozással kapcsolatos elkötelezettségét a családjában lányának és unokájának egyaránt.

Kiss Albert KGyTK TT elnöke

2. Diákok rovata

HORVÁTH EVELIN: INTERJÚK

Evelin az elmúlt évi ÉSZ-ben egy novellával mutatkozott be a Diákrovatban, ezúttal két interjút közlünk tőle. Mindkettő megjelent az általa szerkesztett VIMIVIRA nevű diákújságjában is.

Interjúk

Új év, új étkeztetővel

Interjú Katona Andreával, a Vásártér.Bt élelmezésvezetőjével

A Zalabéri Önkormányzat január 1-jétől felbontotta a szerződését az Atroplusz Kft.-vel, és egy új céggel, a Vásártér. BT-vel kötött újat az iskolai menzai étkeztetés biztosításához. Megtudtuk, hogy az új étkeztetők kedvezőbb árral nyerték el a versenytárgyalást. Úgy gondoltam, hogy minden menzást érzékenyen érint e téma, ezért az élelmezésvezetővel készítettem egy interjút. Ezúton is megköszönöm neki, hogy válaszolt kérdéseimre.

- 1. Azt hallottam, hogy Önök azért nyerték el a közbeszerzési pályázatot, mert olcsóbb kínálattal álltak elő. Igaz ez? Mennyivel adják olcsóbban menzai termékeiket, mint mások?**

Minden közbeszerzés árverseny alapján történik, de mi mindig is egy alapvető minőséggel dolgozunk, ez alapján vannak az áraink kikalkulálva, ezen az áron adtuk be előző pályázatunkat is tavaly. Sajnos tavaly ezek az árak magasnak bizonyultak. A vállalati politikánk szerint infláció nem volt, így úgy gondoltuk, nem szükséges az árak emelése a mostani pályázatban, bár versenytársunk, aki előzőleg megnyerte a közbeszerzést, nem így gondolta, jóval megemelte a menza árát. De nagy előnyünk az is, hogy közelebből szállítjuk számotokra az ebédet, így kevesebb a szállítási költségünk.

- 2. Gyakran elhangzik az a régi közmondás, hogy „Olcsó húsnak híg a leve.”. Híg lesz a leve? Vagyis mire számíthatunk a minőséget illetően?**

Sajnos ezt a mondatot nem értem, mivel nem olcsóbb, ami azt jelenti, hogy a tavalyi áron lesz az ebéd, nem drágult egyéb alapvető élelmiszer sem. De minket alapvetően kötnek ÉMI rendelkezések, amik az ételek összetételét, minőségét és mennyiségét szabályozzák, ezen nem tud egyetlen egy közétkeztető sem változtatni, ezt a hatóságok folyamatosan ellenőrzik, és szankcionálják. Nagyon reméljük, az ízekkel is meg lesztek elégedve ebben a „sótlan” világban!

- 3. Amennyiben nem nyújtanak alacsonyabb minőséget, akkor ezt hogyan sikerül elérni alacsonyabb ár mellett?**

Nem alacsonyabb az ár! *(Az interjú levelezés útján valósult meg, ezért nem állt módomban pontosítani a kérdésemet. A versenytárgyaláson kínált alacsonyabb árra gondoltam. Szerk.)*

4. Milyen ételekre számíthatunk? Főzelékre, főzelékre és főzelékre? Esetleg reménykedhetünk újításokban?

Ezt miből gondolod? Főzelék minden étlapon van, egy héten egyszer kötelező adni az iskolában, óvodában egy héten kétszer. Nem tudjuk mi a nálatok megszokott, de mi megpróbálunk a változosságra törekedni. Nem szeretjük mással összehasonlítani magunkat, de reméljük, sikerül az igényeiteknek megfelelni, kérjük, ha valami nem tetszene, jelezzétek. Minden adagoló konyhán véleménynyilvánítási lapot helyeztünk el, amely mutatja, mit szeretnének a gyerekek enni. Ezt havonta gyűjtjük össze. Legyetek szívesek, ne csak hamburgert és pizzát írjatok erre a lapra.

Egy kis bemutatkozást cégünkéről: a hónapunkon mindenki elér bennünket, az aktuális étlapot is megtaláljátok; Pakod fülre kell kattintanotok. www.vasarterbt.hu

- Köszönöm az interjút, mindenkinek jó étvágyat kívánok! (H.E.)

Latin zene, tüzes hangulat

Interjú Szabó Renáta, zumbaoktatóval

Horváth Evelin vagyok, a Vimivira főszerkesztője. Azzal a szándékkal keresem fel, hogy interjút kérjek Öntől. Tudom, hogy évek óta tart zumbaórákat, hiszen jómagam is részt veszek ezeken. Valójában ez ösztönzött leginkább arra, hogy jobban megismerjem a tánc iránti elkötelezettségét, a motivációt.

- **Mikor hallott először a zumbáról? Miért pont e műfaj iránt érdeklődött?**
A zumbáról 2008-ban hallottam először. A táncos mozgásforma miatt érdekelt.

- **Miért döntött úgy, hogy elkezd táncolni? Mit várt a tánctól?**
Mindig is szerettem táncolni, hisz néptáncoltam is több éven keresztül. De ez egy olyan stílus, ami teljesen magával ragadott.

- **Mit jelent az Ön számára a tánc? Miben segíti önt?**
A zumba a szenvedélyem lett. Észre sem veszem, hogy az órán ugrálok, pörgök, forgok, esetenként kitörést végzek, egyszerűen csak felszabadult vagyok, és élvezem a zenét, a hangulatot a csoportjaimból áradó energiát.

- **Nem olyan régen elvégzett egy zumbaoktatói képzést. Mi készítette erre?**
Hivatalossá szerettem volna tenni, hogy oktatok, ezért végeztem el az oktatói tanfolyamot.

- **Biztosan van táncos példaképe. Elárulná, hogy ki ő? (Miért ő?)**
Nincs konkrét példaképem, rengeteg tehetséges zumbaoktatót ismertem meg; mindenkinek más a mozgáskultúrája. Szívesen megyek vendégoktatónak más helyekre, és már volt arra is példa, hogy nálunk jártak vendégoktatók.

- **Mi a célja a jövőben ezzel a tudással?**
Ezt a hangulatot és eufóriát szeretném átadni még sok-sok embernek. Latin zene, tüzes hangulat, könnyen elsajátítható koreográfiák, egy óra buli, egy óra izzadás, egy óra kikapcsolódás... ez a ZUMBA!

- **Renátát hallgatva Johnny Castle (Patrick Swayze) tanítása járt a fejemben a Dirty Dancing című filmből: „Tánc közben az lehetsz, ami csak lenni akarsz abban a pillanatban.” Azt hiszem, mindnyájunknak érdemes lenne megízlelni azt a bizonyos pillanatot. Jól gondolom?**

Renáta, köszönöm a beszélgetést.

NÉMETH DORIÁN: A NAGY FEHÉR CÁPA

Németh Dorián (Zalabér): A nagy fehér cápa - részletek a 2016/17-es tanévben készült KGYTK-s pályamunkából.
Dorián harmadikosként jelentkezett ezzel az izgalmas ismeretterjesztő dolgozattal.

A nagy fehér cápa

1. A témaválasztás indoklása

Egy alkalommal a családommal Budapesten a Tropicariumban jártunk. Ekkor találkoztam először igazán közelről cápával. Hatalmas élmény volt, hogy ott lehettem a közvetlen közelében, csak egy üvegfal választott el tőle. Ekkor kezdett ez az állatfaj nagyon érdekelni. A házi könyvtárunkban kerestem „cápás” könyveket és miután látták a szüleim, hogy szívesen lapozgatom, olvasom őket, még jónéhány hasonló témájú kötettel bővült a könyvvállományunk. [...]

2. A téma bemutatása

A tudomány térképe alapján az élettudományhoz, azon belül az állatbiológiához tartozó téma.¹ Rendszertani besorolása alapján a Carcharodon carcharias az állatok (Animalia) országához, a gerinchúrosok (Chordata) törzséhez, a gerincesek altörzséhez, a porcos halak (Chondrichthyes) osztályához, a cápák és rájak alosztályához, a cápák öregrendjéhez, hering- cápa alakúak (Lamniformes) rendjéhez, a heringcápa-félék (Lamnidae) családjához, a carcharodon nemhez tartozik.² A nagy fehér cápa a legfejlettebb húsevő cápák közé tartozik. A legnagyobb ragadozó életmódot élő hal, az emberek őt tekintik a legveszélyesebb cápafajnak a földön.³ „A cápák a legismertebb és legfélelmetesebb tengeri élőlények. [...] A világon 360 cápafaj él. Már az ősi időkben is ismerték őket. A 16. századig „tengeri kutya” néven illették a cápákat. A „cápa” nevet, angolul „shark” először Sir John Hawkins használta, miután kiállított egy példányt a londoni tengerészeti kiállításon 1569-ben. A szóeredetileg csak a Karib-tenger vizeiben élő nagy cápákra vonatkozott, később azonban már az összes cápafajt így nevezték. Eredetileg a maya eredetű „xoc” szóból ered, amely halat jelentett és angolul „shock-nak” vagy „shawknak” ejtették, ebből alakult ki a „shark”.⁴

3. Fejlődéstörténet

A cápák kb. 400-450 millió évvel ezelőtt alakultak ki a földünkön, 200 millió évvel korábban, mint a dinoszauruszok. Ebben az időben még nem ők voltak a vizek legnagyobb ragadozói, hiszen rájuk is vadásztak a még nagyobb testű tengeri hüllők. „Az első cápák a maitól nagyon különböztek. [...] 60 millió évvel ezelőtt azonban kialakultak a modern cápák, melyek annyira sikeres vadászoknak bizonyultak, hogy azóta csak nagyon keveset változtak. A cápák tehát a legősibb ma is létező állatok közé tartoznak. A legrégebbi fehércápa fog 60-65 millió évvel ezelőtről származik, a dinoszauruszok kihalásának idejéből.”⁵ „A nagy fehércápa kihalt őse a Carcharodon Megalodon. [...] Állkapcsa olyan nagy volt, hogy akár egy autó is belefért volna és olyan hosszú mint a T-rex dinoszaurusznak. Egyesek úgy vélik, hogy a mély vizekben még él ez a cápafajta.”⁶

4. Mérete

Az egyik legnagyobb és legrettegettebb ragadozó, a nagy fehér cápa (fehér halál) testmérete változó. A leggyakrabban 3-4 méter hosszúságúak, azonban az egyes példányok elérhetik a 6-7 (-9) métert is. Testtömege elérheti a 2500-3000 kilogrammot is. A nőstények nagyobbak a hímeknél.⁷ [...] 1978-ban az Azori-szigetekenél egy halász megszигonyozott és partra hozott egy hatalmas nőstény példányt. Erről az a hír terjedt el, hogy a hossza 8,9m. 1980-ban azonban a cápaszakértő Richard Ellis megvizsgálta, s azt mondta, hogy ez az adat erős túlzásnak tekinthető.⁸

5. Színe

Ellentétben a nevével, a nagy fehér cápa teste nagy része szürkés árnyalatú.⁹ A legtöbb cápának a hátrésze sötétszürke, esteleg fekete színű. Az alsó, hasi része fehér. (Inkább erről kaphatta a nevét.) Az álcázásnak ezt a formáját árnyékolásnak hívják. Így a cápa a többi állat számára láthatatlan marad a vadászat során. Felülről nézve a cápa a hátának szürkése/feketése révén beleolvad az alatta lévő árnyékos vízbe. Alulról nézve a fehér hasi rész színe folyik össze a víz fényes felszínével.¹⁰ [...]

6. Állkapcsa és fogazata

„Állkapcsa hatszor erősebb, mint egy farkasé és harapási ereje kb. 2/3-a a T-rexének.”¹¹ Az állkapocs nem nőtt a koponyacsontozathoz, hanem speciális szövetek által képes kifejtetni a harapáshoz szükséges erőt. Minden cápafajnak többsoros fogai vannak.¹² A fogak 7,5 centiméteresre is megnőhetnek, formára háromszög alakúak, a szegélyük csipkézett. Ezáltal könnyen meg tudják ragadni, és feldarabolni a zsákmányt. Mint minden cápa, a nagy fehér cápa is tudja az elvesztett vagy letört fogakat, a pótolni. Ezek a fogak a szalagfűrész elve szerint képződnek és helyezkednek el az állkapocsban (ún. revolverfogor). Ha a cápa elveszít egy fogat, az újabb rögtön megjelenik helyette.¹³ [...] A fehércápa előre tudja tolni az állkapcsát, ezáltal nagyobbra tudja nyitni a száját, mint a többi cápa. Még a saját szájánál nagyobb állatot is képes bekapni. Amikor a felső állkapocs előre mozdul, az alsó lefelé fordul, a zsákmány pedig már bent is van a csapdában. Az alsó állkapcsának fogait akkor veszi igénybe, amikor az áldozat már biztosan bent van a csukott szájban.¹⁴

7. Látása

A nagy fehér cápa látása nagyon jó.¹⁵ Az összes cápaféle közt egyedül ez a faj dugja ki a fejét a vízből, hogy megvizsgálhassa a környezetét, a közelében érzékelt dolgokat.¹⁶ A cápaszem felépítése hasonlít más gerinces állatokéhoz. A látásuk alkalmazkodott a vízi körülményekhez, amelyet egy tapetum lucidum nevű fényérzékeny szövetréteg segít. Ugyanettől a szövetféltől világít a macskák szeme, amikor visszaverődik a fény az állat szeméből. Bár a nagy fehér cápának van szemhéja, nem pislog, mivel úszás közben a víz tisztítja és átmossa a szemüket.¹⁷

8. Hallása

A cápák hallása nagyon jó. Nagy távolságból – több mérföldről - meghallja az ember karcsapásait vagy a halak vergődését. A fejük két oldalán van egy-egy kis nyílás. Ez egy vékony csatornán át a belső fülbe vezet. Ennek érzékenysége nagy mértékű.¹⁸ A nagy fehér cápák „Jobban fogják fel az alacsony frekvenciájú hangokat, ezért nem érzékelik a delfineket, mert ők magas frekvenciájú hangokat adnak ki.”¹⁹

9. Szaglása

A nagy fehér cápa agyának kétharmada kizárólag a szagjeleket elemzi.²⁰ A szaglóérzékük nagyon fontos szerepet tölt be, mert ez továbbítja a cápa számára a környezetéből származó információkat. A sérült állat vérének szagát akár négy kilométer távolságból is megérzi. Egymillió csepp, azaz tíz vödör tengervíz között is megérez egy csepp vért.²¹

10. Különleges érzékszerve - Lorenzini-ampullák

A nagy fehér cápa rendelkezik egy olyan gélserű szervvel, amellyel képesek a vízi környezet áramlataival, de az élőlények vérkeringésével is összefüggő mikro-elektromos impulzusok észlelésére. A felfedezője után Lorenzini-ampulláknak nevezték el ezt a szervet.²² [...]

11. Hőérzékelése

„A gyakran kéttonnásra megnövő nagy fehér cápa sosem vacog. Ha túl hideg a víz följebb állítja a fűtését”. Ezt az oldalán található, csodarecének nevezett szövevényes érhálózat teszi lehetővé, amely fenntartja az izmok által felmelegített vér hőmérsékletét.”²³

12. Oxigénellátása

„Úszóhólyagja nincs, emiatt más, nyílt vízi cápafajokhoz hasonlóan állandóan úsznia kell, hogy az oxigénáramoltatást kopolyúin keresztül biztosítsa.”²⁴

„A cápa oxigént vesz fel a tengervízből, amely keresztülhalad a fej két oldalán elhelyezkedő kopolyúin. A kopolyúfedelek a legtöbb halfajtával ellentétben nyitottak. Úszás közben a cápa nyitott szájjal halad. A víz beáramlik a szájba, majd át a kopolyúkon. Nyugalmi helyzetben közvetlenül a kopolyúkon át jut a testbe az oxigéndús víz.”²⁵ [...]

13. Bőre

A cápa bőrét pikkelyek borítják, melyből apró fogacskák állnak ki. A foghegyek dentinből épülnek fel. Ezekből a bőr érdessé, reszelőszerűvé válik.²⁶ Testét apró „bőrfogak” borítják, melyek a szabad szem számára láthatatlanok. A cápának a bőr rendkívül fontos érzékszerv. Ha az állat talál egy érdekes tárgyat, vagy élőlényt a vízben, a bőrét hozzádörzsöli, hogy megállapítsa, ehető-e. A probléma ezzel a módszerrel az, hogy az áldozat testébe beleakadhatnak az apró bőrfogak, így az vérezni kezd, ami támadásra készíteti a ragadozót. A cápa bőre alatt egy vastag zsírréteg biztosítja, hogy a hideg vízben is aktív maradjon.²⁷ [...]

14. Csontozata

„Egy cápa csontváza teljesen eltér egy csontoshal, vagy egy emlős csontvázától. A cápák ugyanis közeli rokonaikkal, a rájákkal együtt a porcoshalak csoportjába tartoznak, ami azt jelenti, hogy testüket nem kemény csont, hanem rugalmas porc támasztja.”²⁸ [...]

15. Mozgása

A nagy fehér cápák teste áramvonalas, az úszóik torpedó alakúak, a farok úszójuk erős. A bálnához hasonlóan feltörhetnek a vízből, amikor a mélyből támadnak áldozatukra.²⁹ „Sok nagy testű cápa úszás közben oldalirányban mozgatja farok úszóját, s hosszú, kecses, energiatakarékos siklással halad. A legtöbb cápával ellentétben a fehércápa testhőmérséklete magasabb a környezeténél. Így az úszáshoz használt izmai jobban tudnak dolgozni, s gyorsabb és hosszabb ideig tud úszni.”³⁰ [...]

16. Élőhelye

A nagy fehér cápa nem különösen gyakori faj. [...] Olyan part menti vizekben fordul elő gyakrabban, amelynek hőmérséklete 12-24°C között van.³¹ Az egyes információforrások a következő helyeket nevezik meg: Észak-Amerika, Dél Afrika, Ausztrália, Új-Zéland, Chile, Japán, Földközi-tenger, Adriai-tenger”³² [...]

17. Táplálkozása

A nagy fehér cápa tápláléka közé sorolható szinte minden halfajta és melegvérű állat (fóka, delfin, kisebb cetek, tengeri madarak stb.), amelyet elejthet.³³ A sikeres vadászat érdekében mélyről támad, gyors iramban, meglepetésszerűen csap le áldozatára.³⁴ „Támadás közben, a nagy fehér cápa megemeli az orrhegyét, és befördíti a szemét. Az állkapcsok hatalmas csapdaként mozdulnak előre, és összezsapódnak az áldozat felett. Ezt követően a cápa az oldalára fordul, és egy darab húst tép ki áldozatából. Nagyobb méretű préda esetén egy nagy cápánál ez akár 60-70 kilogrammos is lehet.”³⁵ [...]

18. Szaporodása

A nőstény cápák nagyobbak, mint a hímek. A párzásuk során megharapják egymás oldalát és úszóit, amely komoly sérülésekkel jár. Az idős, nagy nőstények testét ezért borítják hegek.³⁶ A nagy fehér cápa eleventojók, vagy áleleveníőzők (ovovivipar) közé sorolható. Az embriók a méhen belül egy burokból fejlődnek ki. Ebben nincs méhlepény, így a táplálékot a szikfolyadékból nyerik, amely a testükhöz kapcsolódó zacskóban található. „Amikor a szikanyag elfogy, az embriók megesszik az összes meg nem termékenyített petesejtet és a kisebb, gyengébb ivadékokat. Ennek a testvér-kannibalizmusnak köszönhetően csak nagyon kevés ivadék éri meg a születést. Az áleleven szülő cápák esetén teljes egészében hiányzik a közvetlen kapcsolat az embrió és az anyaállat anyagcseréje között. Az anya mindössze a teste által biztosít az utódnak (utódoknak) védelmet az embrionális fejlődés során.”³⁷ [...]

19. Cápatámadások

[...] A fehér cápát tartják a világ egyik legrettegettebb ragadozójának. Ehhez Steven Spielberg mozifilmje is hozzájárult. [...] Néha előfordul, hogy egy cápa megmarja, halálosan megsebesíti. Azonban az embereket ért támadások száma összevetve a világon kifogott több ezer tonna cápával, azt jelzi, hogy az ember pusztítja a cápát, és nem fordítva. [...] A cápatámadás haláleseteinek nagy részét az okozza, hogy a szörfölőket a cápa összetéveszti egyik kedvenc zsákmányával, az úszó fókával. Ezért több országban halászhálók kifeszítésével próbálják távol tartani a cápákat a fürdőzőktől. Azonban a hálóba gabalyodott cápa rövid időn belül megfullad.³⁸

20. Veszélyeztetettség - Élettartam

A nagy fehér cápa élettartama 20-25 évre valószínűsíthető.³⁹ Számuk azonban a környezetszennyezésnek és a halászatnak/horgászatnak köszönhetően folyamatosan csökkent. [...] „Néha, mikor a halászok cápát fognak ki, levágják az uszonyát, melyből levest készítenek, majd élve visszadobják a cápát a tengerbe. A megcsönkített állat képtelen lesz úszni vagy levegőt venni a víz felszínén, ezért rövid időn belül elpusztul.”⁴⁰ [...] Szerencsére sok országban betiltották a cápatámadásokat, a nagy fehér cápa pedig 36 más állatfajjal együtt védelem alá került.⁴¹ Így van remény arra, hogy megmeneküljenek a végveszélytől, akár a kihalástól. [...]

21. Összegzés

Amikor kiválasztottam a dolgozatom témáját, elkezdtem ismereteket gyűjteni hozzá. A saját könyveimen kívül könyvtári kötetekből és az internet segítségével kerestem információkat. Szerettem volna filmeket is megnézni, de azt tapasztaltam, hogy nehéz erről az állatról természetfilmet készíteni.

Már korábban is olvastam a cápákról, de igyekeztem most csak a nagy fehér cápára figyelni. Nagyon sok forrásból értesültem a különböző testi tulajdonságairól. Olvastam az élőhelyéről, hogy nagyon sok helyen előfordulnak, a táplálkozásáról és megtudtam, hogy a zsákmányuk majdnem minden halfaj és vízben élő melegvérű állat. Megtanultam azt is, hogy a világon 360 cápafaj él, hogy a cápák mindig úsznak, mert, ha nem úsznának, folyamatosan meghalnának, hogy kitűnő a hallásuk. Az a rész volt talán számomra a legérdekesebb, amikor megtudtam, hogy a cápák érzékelik a más állatok által kibocsátott elektromágneses hullámokat, és van egy nagyon érdekes érzékszervük, amit úgy hívnak Lorenzi-féle ampulla. Új ismeret volt az is, hogy a cápák bőrét milyen sok mindenre használták, de az is hogy a cápáknak úgy nevezett revolver fogsoruk van. Amiről még szívesen olvasnék többet, azok a cápatámadások, illetve az előbb említett fogsor. Ezt a dolgozatot azoknak ajánlom, akik szeretnék jobban megismerni ezeket az érdekes állatokat és nem félnek ezektől a vérszomjasnak mondott teremtményektől.

felhasznált források:

- 1 A tudomány térképe – Keraban Kiadó 1995 (főszerk: Schranz András)
- 2 <http://www.viziallatok1.eoldal.hu/cikkek/capa.html> 2017.01.12.
- 3 <http://www.titokzatoscapak.eoldal.hu/cikkek/a-nagy-fehercapa.html> 2017.01.15.
- 4 <http://reptile-land.gportal.hu/gindex.php?pg=35099146&postid=985723> 2017.01.17.
- 5 <http://reptile-land.gportal.hu/gindex.php?pg=35099146&postid=985723> 2017.01.17.
- 6 <http://www.haziallat.hu/akvarium/tengeri-fajok/erdekesssegek-a-capakrol-capafajok/4056/> 2017.01.14.
- 7 <http://www.titokzatoscapak.eoldal.hu/cikkek/a-nagy-fehercapa.html> 2017.01.15.
- 8 Mark Carwardine: Guinness Állatrekordok – Aquila Könyvkiadó 1999 - 194-195.p.
- 9 <http://www.viziallatok1.eoldal.hu/cikkek/capa.html> 2017.01.12.
- 10 Stephen Savage: Cápák Tessloff Babilon – Budapest 2002 - 20.p.
- 11 <http://www.haziallat.hu/akvarium/tengeri-fajok/erdekesssegek-a-capakrol-capafajok/4056/> 2017.01.14.
- 12 <http://reptile-land.gportal.hu/gindex.php?pg=35099146&postid=985723> 2017.01.17
- 13 <http://www.titokzatoscapak.eoldal.hu/cikkek/a-nagy-fehercapa.html> 2017.01.15.

- 14 Stephen Savage: Cápák Tessloff Babilon – Budapest 2002 - 10.p.
- 15 <http://www.titokzatoscapak.eoldal.hu/cikkek/a-nagy-fehercapa.html> 2017.01.15.
- 16 <http://www.haziallat.hu/akvarium/tengeri-fajok/erdekessegek-a-capakrol-capafajok/4056/> 2017.01.14
- 17 <http://reptile-land.gportal.hu/gindex.php?pg=35099146&postid=985723> 2017.01.17
- 18 <http://reptile-land.gportal.hu/gindex.php?pg=35099146&postid=985723> 2017.01.17
- 19 <http://www.haziallat.hu/akvarium/tengeri-fajok/erdekessegek-a-capakrol-capafajok/4056/> 2017.01.14
- 20 100 állomás - 100 kaland – Ragadozók – Lilliput Könyvkiadó és Gulliver Könyvkiadó, 2014 – 40.p.
- 21 Stephen Savage: Cápák Tessloff Babilon – Budapest 2002 - 18.p.
- 22 <http://reptile-land.gportal.hu/gindex.php?pg=35099146&postid=985723> 2017.01.17.
- 23 100 állomás – 100 kaland – Ragadozók Lilliput Könyvkiadó és Gulliver Könyvkiadó, 2014 – 40.p.
- 24 <http://www.titokzatoscapak.eoldal.hu/cikkek/a-nagy-fehercapa.html> 2017.01.15.
- 25 <http://reptile-land.gportal.hu/gindex.php?pg=35099146&postid=985723> 2017.01.17.
- 26 <http://mimicsoda.hu/cikk.php?id=353> 2017.01.14.
- 27 <http://reptile-land.gportal.hu/gindex.php?pg=35099146&postid=985723> 2017.01.17.
- 28 <http://reptile-land.gportal.hu/gindex.php?pg=35099146&postid=985723> 2017.01.17.
- 29 <http://www.haziallat.hu/akvarium/tengeri-fajok/nagy-fehercapa-tengeri-halfaj/3083/> 2017.01.12.
- 30 Stephen Savage: Cápák Tessloff – Babilon, Budapest 2002 8. oldal
- 31 <http://www.haziallat.hu/akvarium/tengeri-fajok/nagy-fehercapa-tengeri-halfaj/3083/> 2017.01.12.
- 32 Mark Carwardine: Guinness Állatrekordok - Aquila Könyvkiadó 1999 - 194-195. p. 33
- <http://www.titokzatoscapak.eoldal.hu/cikkek/a-nagy-fehercapa.html> 2017.01.15. 34 Stephen Savage: Cápák Tessloff – Babilon, Budapest 2002 12. oldal
- 35 <http://www.viziallatok1.eoldal.hu/cikkek/capa.html> 2017.01.12.
- 36 <http://reptile-land.gportal.hu/gindex.php?pg=35099146&postid=985723> 2017.01.17.
- 37 <http://omega-diver.hu/?page=capak-vilaga-v.-szaporodas> 2017.01.21.
- 38 <http://www.haziallat.hu/akvarium/tengeri-fajok/erdekessegek-a-capakrol-capafajok/4055/> 2017.01.14.
- 39 Bagoly Ilona: Tengeri Állatok - Graph-Art Kft. 2006 - 18-19. p.
- 40 <http://www.haziallat.hu/akvarium/tengeri-fajok/erdekessegek-a-capakrol-capafajok/4055/> 2017.01.14.
- 41 <http://www.viziallatok1.eoldal.hu/cikkek/capa.html> 2017.01.12.

3. Mentorok rovata

SZALAI EMMA: KGyTK MESTERPROGRAM

Szalai Emma, a hatvani Kodály Zoltán Általános Iskola egyik tehetségsegítő pedagógusa. Mesterpedagógusi pályázatának középpontjában is a tehetséggondozás áll, a kutató gyerekek tudományos körében végzett felkészítő munkájáról értekezik.

Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája - Mesterprogram –

Témaválasztásom indoklása:

A tudományos diákköri munkával 2003-ban kerültem kapcsolatba, amikor iskolám pedagógusa jelentkezett a versenyre és eredményesen készített fel tanulókat rá. Alsó tagozatos tanítóként a felsős diákok mentorálása új kihívást jelentett a számomra. Szerettem volna kipróbálni magam a tantárgyaktól független megmérettetésben. Jelentkeztem a versenyre felkészítő megyei foglalkozásokra, hogy minél jobban meg tudjak felelni az elvárásoknak.

2005-ben két ötödikes lánnyal kezdtem el a tudományos kutató munkát. Nem voltak a tanítványaim, meg kellett ismernem őket, ahhoz, hogy a legjobbat tudjam kihozni belőlük.

A siker nem maradt el, bejutottunk a regionális majd az országos fordulóba, ahol első helyezést értek el.

A siker nemcsak a diákok, a pedagógus számára is igazi dopping, ami előreviszi, hajtja a munkában és viszi előbbre az új kihívások felé. 2016-ban Mester és Tanítványa Díjat kaptam. Az elmúlt 12 évben 22 téma feldolgozását kísértem végig, irányítottam a kutatást, kutakodtunk a tudományos szakirodalomban, kérdőíveket szerkesztettünk, adatokat rendszerezettünk, amikből grafikákat alkottunk és következtetéseket vontunk le, hipotéziseket állítottunk fel, amiket sikerült alátámasztani, de volt, hogy cáfoltuk azokat.

A felkészített 25 tanulóval egy tanéven keresztül napi kapcsolatban voltam. Felkerestünk olyan helyeket, ahova a versenyre való felkészülés nélkül nem jutottunk volna el. Például meglátogattam tanítványommal az erki szélerőművet, felmáztunk a gödöllői egyetem kollégiumának a tetejére, hogy megnézzük a napelemeket, könyvtárakat, múzeumokat kerestünk fel. Gyakoroltuk az előadásokat, ami kommunikációs képességüket fejlesztette.

A verseny felmenő rendszerű: iskolai, regionális, országos zsűri előtt kell teljesíteniük a diákoknak. Azért különleges formája a tehetséggondozásnak a KGyTK, mert nemcsak a tanulók tudását bővíti, de számtalan képességük is fejlődik a felkészülés alatt.

Az országos döntőbe 12 mentorált dolgozatot juttatott be a zsűri. A tehetségesebb tanulók több évben is vállalkoztak a kutató munkára. Az egyik diákkal 5 éven keresztül ott voltunk az országos első között. Az évek alatt fejlődtek képességei, olyan jártasságokat szerzett a dolgozat megírása során, ami biztos alapja lett a középiskolai és az egyetemi tanulmányainak. A versenyre való felkészülés, a kutatómódszertan megismertetése a tanulókkal nagyon hatékony tehetségfejlesztő tevékenység, ezért szeretném minél több pedagógussal megismertetni a Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciáját.

A feldolgozott témák közül néhány:

- A XXI. század szélmalmai
- Kezünkben a jövőnk! A globális felmelegedésről
- Kételtű csodák, a békák
- Az elsősegélynyújtás oktatásának fontossága az általános iskolában
- Édes élet – A cukorbetegség és én
- Barátságban a diófával

A mesterprogram fő céljai:

1. Szakmai konzultáció a tehetséggondozás terén.
2. A Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája országos versenyhez való aktív kapcsolódás.
3. A tudománypedagógia megismertetése iskolám pedagógusaival.

Célkitűzéseim:

- Az általános iskolai tudományos diákköröket működtető közoktatási intézményekkel aktív kapcsolat fenntartása. Újak bevonása.
- Szakmai segítségadás az intézmény tehetségsegítő munkájának fejlesztéséhez:
 - a) pedagógusok továbbképzése: tehetségazonosítás, kiválasztás, tudományos diákkör működtetése, alkotó pedagógiai klíma biztosítása,
 - b) partnerek felkutatása, kiválasztása és bevonása a projekt megvalósításába (a projekt iránt érdeklődő 9-14 éves tanulók, szülők),
 - c) programok szervezése a projektben résztvevő partnerek számára (tehetségnapok; KGYTK iskolai, megyei, regionális, országos fordulók),
 - d) a KGYTK projektben kiemelkedő teljesítményt nyújtó tehetséges tanulók bejutásának segítése a középiskolai tehetséggondozó hálózatba,
 - e) nyári alkotó tábor szervezése (kutatóhelyek, terepek megismerésével) a tudományterületek kutatómódszereinek, eszközeinek, kutató terepeinek megismeréséhez,
 - f) az önreflexió képességének fejlesztése, rendszeres önértékelés a pedagógus munka minden területén.
- A tudományos diákköri munkára felkészítő pedagógusok vállalják a tudomány iránt érdeklődő tehetségígéretet, kreatív tanulók szubjektív alkotásának a segítségét.
- A kutatás iránt affinitást mutató pedagógusok bevonása a diákköri munkába.

A célok kapcsolódása az intézményem igényeihez:

1. Szakmai konzultáció a tehetséggondozás terén.

– Iskolám Akkreditált kiváló Tehetségpont 2013. június 13. óta. A Tehetségpont specifikus és konkrét programja között szerepel a Kutató Gyerekek Tudományos Köre, mely egy komplex tehetséggondozási program, ahol a tanulók megismerkedhetnek a különböző tudományterületek kutatómódszertanával.

2. A KGYTK országos versenyhez való aktív kapcsolódás.

– Iskolám KGYTK referenciainstítút 2015 óta. A Hatvani Kodály Zoltán Értékközvetítő és Képességfejlesztő Általános Iskola 1988 óta az értékközvetítő és képességfejlesztő program szerint működik. Az ÉKP alternatív kerettantervének (2013) főbb célkitűzései között olvasható: „Az ÉKP-s akciókutatások tisztázták a fiatal, tíz éves tanulók tudományos alkotásra való eshetőségeit. Ezzel a felismeréssel, és ennek szakmai leírásával, gyakorlati kivitelezésével megnyílt a lehetőség az ÉKP keretei között a tudományos alkotás gyakorlására is, illeszkedve a középiskolázásban és a felsőoktatásban gyakorlattá vált TDK mozgalomhoz.” „Úgy tűnik ugyanis, hogy a tehetségfejlesztés pusztán repetitív iskolai foglalkozásokkal, netán szakkörök szervezésével nem kellően hatékony, sokkal hatékonyabbnak bizonyul a kutatómunkára valószínűleg felkészítő tudománytani és kutatómódszertani műveltség elemeinek birtokbavétele, illetve az alkotáshoz szükséges kreatív és kommunikációs képességek fejlesztése.” A Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája egy tehetséggondozó, országos felmenő rendszerű, kutatómódszertanra épülő, komplex tanulmányi verseny. „A tudományos diákkört működtető pedagógusok segítik az értékes dolog tanulását: a tanítványaik

önművelését, szubjektív alkotását és az alkotásuk folyamatáról, eredményeiről történő kommunikációt. Eközben olyan tanulási folyamatokat terveznek és irányítanak, amelyek bővítik a diákjaik érdeklődési körét; segítik témakörválasztásukat; aktivizálják problémaérzékenységüket; utat mutatnak az információs központok használatához; pontosítják az ismeretek megértését és rendszerezését; fejlesztik a problémamegoldó-, kommunikációs-, szociális-, tanulási- önszabályozási képességeiket; erősítik a tudományhoz-, a tudomány műveléséhez való pozitív viszonyulásukat.¹

3. A tudománypedagógia megismertetése iskolám pedagógusaival.

Tehetséggondozó műhely működtetése, melynek célja a kutatáspedagógia megismertetése a tehetséggondozó kollégákkal, kipróbálása a gyakorlatban.

Bekapcsolódni a KGYTK Tehetségsegítő Tanács munkájába.

Tehetségnap szervezése, melyen bemutatkoznak a felkészített tanulók a pedagógusoknak.

„A Hatvani Kodály Zoltán Értékközvetítő és Képességfejlesztő Általános Iskola feladata:

· a sokféle, eltérő képességű és érdeklődésű gyermekben megtaláljuk, felismerjük az egyéni fejlesztés lehetőségeit,

· sikerélményhez juttassuk abban, amiben tehetséges,

· ösztönözzük képességei fejlesztésére, csökkentjük hátrányait."

„Választott pedagógiánk alap gondolata: mindenki tehetséges valamiben, csak segíteni kell képességeiket kibontakoztatni. Ezért sokszínű, igen változatos tevékenységet szervezünk az iskola mindennapjaiban."²

A négydimenziós tevékenységmodell alapján tervezett tevékenységek:

I. Tudatos szakmai fejlődés

– Pályázatok figyelése, pályázatírás, tanfolyamon való részvétel.

II. Feltáró-elemző tevékenység

– Műhelymunka: konzultáció a kutató gyerekeket felkészítő kollégákkal, a tapasztalatok megosztása, cseréje.

– Tapasztalatcsera a középiskolai TDK versenyre felkészítő pedagógusokkal.

III. Fejlesztő-újító tevékenység

– Weboldal indítása, fenntartása az iskolában folyó KGYTK-s munkáról.

– Pályázati dokumentáció.

IV. Tudásmegosztó-segítő tevékenység

– Előadás az iskola szakmai napján pályakezdő, újonnan érkező kollégák bekapcsolása a KGYTK-s munkába.

– A középiskolai TDK versenyre felkészítő pedagógusok megismertetése az általános iskolai KGYTK-val.

– A Hatvan és térsége Tehetségsegítő Tanács pedagógusainak a KGYTK verseny bemutatása.

Együttműködési megállapodás a KGYTK Tehetségsegítő Tanáccsal

- Részvétel a KGYTK Tehetségsegítő Tanács felkérése alapján az általa szervezett szakmai rendezvényeken.
- Közreműködés a tanulók Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája komplex tanulmányi versenyre történő felkészítésében.
- A Hatvani Kodály Zoltán Értékközvetítő és Képességfejlesztő Általános Iskola és a KGYTK Tehetségsegítő Tanács közötti – a megállapodás céljainak megvalósítását szolgáló – szakmai kapcsolatok elősegítése.

¹ Kiss Albert: A KGYTK 10 éves fejlesztésének önkontrollos hatásvizsgálata és eredményei, KGYTK Tehetségsegítő Tanács, Zalabér 2017., 16. p.

² Hatvani Kodály Zoltán Értékközvetítő és Képességfejlesztő Általános Iskola munkaterve 2017-2018. 6.p

4. Esszék, tanulmányok

CSEH NÉMETH ZSUZSANNA: A TANTÁRGYI TANULÁSON TÚL

... A tantárgyi tanuláson túl
(Cseh Németh Zsuzsanna)

A zalabéri kisiskola tantestületében a '90-es évektől hitvallásként értelmezzük azt a reformpedagógiai tételt, amely a tanítás esszenciájának tekinti a tanulás tervezését, szabályozását és értékelését.

Vagyis - évek (évtizedek) óta - a tanítás-tanulás célrendszerében az ismeretelméletileg alátámasztott normatív (célmegvalósító) és a tanulás-pszichológiailag jellemezhető tapasztalati (hogyan) funkciók egyensúlyát alakítva, a tanulás tervezésének, irányításának, segítségének, értékelésének egésze alatt meglehetősen személyközpontúan, innovatív igyekezettel tekintünk a pedagógiai munkára.

A hétköznapi nehézségei közepette is az alábbi problémákra keresünk válaszokat folyamatosan:

- a tanítás-tanulás újszerű értelmezése: az aktív és produktív iskolai tanulás a passzív és egyoldalú emlékezetfejlesztéssel szemben;
- az egyoldalú intellektualizmus és verbalizmus megszüntetésének fontossága;
- a tanításszervezés új módozatai, a számukra utat nyitó problémamegoldás, kreativitás, belátásos tanulás tevékenységekbe való integrálása;
- a tanulós iskola szempontjából a cselekvés és gondolkodás viszonyának permanens újra értelmezése;
- a tanítás, a tanulás, a beszéd és a gondolkodás fejlesztése életszerű kommunikációs helyzetekben;
- az eredmények folyamatos visszajelentése és állandó megerősítése a tanulás szervezésében, szabályozásában, értékelésében;
- a külső hatások érvényesülése a tanulás eredményességével kapcsolatban (a tanár személyisége, a tanítás minősége, légköre);
- az egyéni jelleg és a tervezett idő viszonya a tanulásban (Miképp alakíthatók, hogyan becsülhetők meg az eltérő képességű tanulóknál a tanulási idő szükségletek?);
- családi háttér, előzetes kognitív tudás, akarat, jellem, magatartás (Felderíthetők-e tanulói egyéni előtörténetek?);
- az affektív szféra szerepe a pszichikus folyamatok és állapotok, diszpozíciók, a tanórai aktíválás, differenciálás során;
- a tanítás minőségének, a tanítási alkalomnak és az időnek - mint kulcsfontosságú külső tényezőknek - hatása a belső tényezők aktivitására;
- a tanítási alkalom és a tanulóhoz tervezett idő alapvető fontossága a tanórák szervezésében, az órarend készítésében, a tanításon kívüli foglalkozásokon.

A tanítási és tanulási folyamat megismerése, fejlesztése egyfajta kísérleti szemlélet meghonosodását is eredményezte iskolánkban, bár a normatív funkciók túlhangsúlyozása nem támogatja túlzottan az ezirányú törekvéseket. Személyi feltételekben tantestületünk attitűdje erős, többsége az inkább együttműködő és korlátozó nevelési stílussal egy pozitív pedagógiai és munkahelyi klímát teremt.

E pár mondatos előtörténettel akarnám illusztrálni egy falusi kisiskola pedagógusainak az állandó-sult tanulásra való nyitottságát, a jó értelemben vett kételkedéseiket, az intenzíven folytatott dialó-

gusaikat. Ebben a szellemi pezsgésben, mozgásban voltak képesek számos újításra, többek között alkotói napok, kutató gyerekek tudományos köre, művészeti projektek és más jó gyakorlatok bevezetésére. Ez a fajta gondolkodás inspirálta a sok-sok pályázatot az esélyteremtésről, hátránykompenzálásról, integrációról, tehetséggondozásról; ez teremtette meg a hátterét annak a modellnek, amely az „Esély és ösztönzés” címet viseli.

E modell egy 2010-ben megkezdett pedagógiai-módszertani empirikus akciókutatáson nyugszik, s az alábbi szociológiai és szociális konzekvenciák alapozták meg:

- az integráció, az esélyteremtés és ösztönzés társadalmi érték;
- lehet ezek mentén nevelésméleti célokat megfogalmazni;
- az integráció, az esélyteremtés és ösztönzés szociálisan érzékeny iskolatípus is;
- mindez pedagógiai folyamat is;
- az esélyteremtés és ösztönzés gyakorlat is.

Alacsony státuszú és igénytelen kulturális életet élő kisközösségek, családok tagjainak, gyermekeinek verbális képességei kevésbé fejlettek vagy más a kódrendszerük, mint a többségi kultúráé, vagy a magasabb státuszú rétegek gyermekeié. Ezek a jelenségek családok gondolkodásmódjára, nyelvi kommunikációs hatásaira is foghatók vagy vezethetők vissza. Világszerte egyre több a hátrányos helyzetű család, kisközösség, régió, ahol ezek a dilemmák frusztrációt, ellenkezést, tanulási- és iskolaellenes attitűdöt eredményeznek. Nem elhanyagolható momentum a család - és iskola hatásrendszer szemszögéből az a kérdés, hogy az egyes társadalmak értékvilága, a nevelés elméleti céljai, az iskolatípusok, a folyamatok, a gyakorlatok hogyan vesznek tudomást a jól ismert problémákról, hogyan gondolkodnak a tanulásról, miként értékelik a tanítás-tanulás mind progresszívebb módjait, dominanciáit; főleg az integráció, az esélyteremtés, az ösztönzés szemszögéből. Ha kínosan a verbális, egyoldalú tanulásra helyezik a hangsúlyokat pedagógiáikban, akkor ezzel leginkább a kulturálisan magasabb státuszú családok gyermekeinek előmenetelét és kimenetelét segítik.

E problémakör láttán filozófiai és nevelésméleti eszményünk az iskolai tanulóval kapcsolatban az, hogy a tanítás-tanulás tág értelmezését kell követni az iskolatípusokban, folyamatokban és a gyakorlatban. Mégpedig azért, hogy a már annyira a viták centrumában lévő integráció és szegregáció problematikája feloldhatóbb legyen. A cselekvés által vezérelt tanulási módszerek és feladatrendszerek megvalósítására is kell törekednünk a ma iskolájában, hogy a verbális fejlődésén túl be tudjuk emelni és érzelmileg, akaratilag jobban tanulásra tudjuk hangolni hátrányosabb helyzetű embertársainkat. Ezek lennének a tanítás- tanulás legmarkánsabb szociológiai és szociális konzekvenciái egy társadalmiasítottabb oktatási rendszer felé. Ezeket az értékeket a mi iskolánk vallja; iskolaszinten, folyamatszinten, gyakorlatszinten felvállalja ezeket a célokat. Ezt bizonyítja az említett Esély és ösztönzés modell gyakorlata, amelynek egyik részeleméről kissé részletesebben fogok szólni.

Tehát intézményünk egyik jelentős innovációs termékéről van szó, egy komplex tehetségszolgáltató „vállalkozásról”, amelynek mindhárom területe – a kutató gyerekek tudományos köre, a művészeti képzés, az aktív társadalmi lét - olyan gazdagításra, új tanulásszervezési metodika alkalmazására vállalkozik, amely kiszélesíti a hagyományos iskolai kereteket, s legfőbb erénye, hogy nem csupán a kiemelkedő adottságokkal bíró tanulókat teszi érintetté, hanem magában foglalja a hátránykompenzációt is.

Az aktív társadalmi lét részelem kitér a diákönkormányzati tevékenységre, illetve az ehhez, értékelésként használt „M(i)ért pont érték” nevű jó gyakorlatra, amelynek egyik tárgyasult terméke a Szocializációs füzet. Ez a taneszköz egyfelől értéktani ajánlásokat közvetít a tanulóknak, másfelől van egy magatartás-leltár része. Itt a tanulók – önreflektív módon- bejegyezhetik a közjóért tett és érzett jó cselekedeteiket, illetve az ez ellenében tett rossz cselekedeteiket. Az iskolai közösség (negyedévenként) megvallja hitét, „leteszi voksát” a jól teljesítő gyerekek mellett, úgyszólván értékmintát nyújtva, de ítélkező elmarasztalás nem történik. Ez is egyfajta morális tréning a tanulók számára.

Személyemet illetően leginkább a diákönkormányzat működtetésével, patronálásával foglalkozom. Az ezzel kapcsolatos tevékenységem több évre tekint vissza, az ehhez köthető viselkedés- és magatartáskutatás, a tanórán kívüli tevékenységek szerepe és módszertani dilemmái, az ilyen jellegű tanulás jövőbelisége, előremutatósága különösen foglalkoztat. 2016-ban ezt a témát választottam mesterprogramom anyagának. Ezt főképp azzal a megfontolással tettem, hogy a kutató

gyerekek tudományos körében résztvevő tanítványaim közül - a mentorálásom mellett - már néhányan vállalkoztak ennek a területnek a vizsgálatára. Kezdetben egy tanulópáros az iskolai diákönkormányzat működtetése során a kommunikációs tapasztalatokat összegezte. Ők a téma bemutatásán, a probléma, majd a hipotézis megfogalmazásán túl eljutottak az önreflektív összegzésig, miközben a kutatómódszertan jó néhány elemét alkalmazták, például a kérdőíves módszert, a kimutatás- elemzést, interjút. A dolgozat felépítését hasonlóan végezte egy másik tanulópáros, viszont az őket foglalkoztató téma más jellegű volt, a közös feladatvállalások, feladatvégzések iskolai kapcsolataikra való hatásait „boncolgatták”. Azt feltételezték, hogy az egyes diák osztályon belüli és a diákönkormányzaton belüli megítélését, kapcsolatainak kétoldalúságát, a közösségben elfoglalt helyét erősítheti a közös feladatvállalás és feladatvégzés. Továbbra azt is megfogalmazták, hogy a munkakapcsolat a rokonszenvi mutatókat is megemeli, ami hatással bír az osztályok kohéziós mutatójára is. Az ezt követő diákmunka egy kiscsoport vizsgálatára terjedt ki, hipotézisként a szerző így fogalmazott: „*Azt feltételeztem, hogy ha a rövid távú feladatvállalás mellett kialakítunk olyan csoportokat, amelyek képesek hosszú távon együttműködni egy közös cél érdekében, egy valóságos produktum létrehozásában, akkor a kölcsönös kapcsolatok mélyülhetnek és terjeszkedhetnek, a periferián lévők eséllyel bekerülhetnek egy zárt alakzatba.*”

Az elemzett kiscsoport egyébként egy újságszerkesztő team volt, a kutatást folytató diák konklúzióit alább idézem:

„Arra a következtetésre jutottunk a munkánk során, hogy a rövid távú feladatvállalás mellett - ki tudtunk alakítani olyan csoportot (újságszerkesztőséget), ami képes hosszú távon együttműködni egy közös cél érdekében

- *ez a csoport valóságos produktumot (VIMIVIRA) hozott létre (szerkesztés, nyomtatás, sokszorosítás, értékesítés)*
 - *ennek a csoportnak a kölcsönös rokonszenvi és bizalmi kapcsolatai mélyültek*
 - *ehhez a csoporthoz két új tag kapcsolódott*

- *az újságszerkesztőség csapattagtípusú kérdőíves felmérésének eredményei*

A csapattagtípusú kérdőíves mérést megelőzte egy ön- és társértékelés, amelyet egy táblázat alapján (Meredith Belbin) végeztünk el. Itt különböző típusokhoz rendelt személyiségjegyeket olvashattunk, majd ezek alapján formálhattunk véleményt önmagunk és társaink személyiségéről és e személyiséghez leginkább illő szerepről. A csapattagtípus kérdőív célja is hasonló volt, mármint a személyiségek, feladatok, szerepek egymásra találása; ez azonban részletesebb, mélyebb tartalmú, ez által megbízhatóbb információt közölt:

○

- *A főszerkesztői feladatokat ellátó személyről kiderült, hogy egy serkentő típusú személyiség, társai szerint csapatépítő, tehát valószínűleg helyesen határoztuk meg a szerepét.*
- *Van olyan személy a kiscsoportban, akinek az önmagáról alkotott véleménye nem egyezik meg a csapattagtípus kérdőív eredményével, viszont a társak véleménye alapján a kérdőív eredménye helyesen közvetíti a szóban forgó személy személyiségét.*
- *Van olyan csapattag is, akinek az önmagáról alkotott véleménye teljesen megegyezik a csapattagtípus kérdőív eredményezte személyiségjegyekkel, míg a társak véleménye eltér ettől. Megjegyzem tehát, hogy önmagát pontosabban ítélte meg, mint ahogy társai ismerik őt.*
- *Van olyan személy a csapatban, akinek az önmagáról alkotott véleménye, a társak véleménye és a csapattagtípus összegezte eredménye szinte megegyezik.*

- létrejött a barkácsolók csoportja 5 fiú részvételével, akik szintén képesek voltak hosszú távon együttműködni egy közös cél, egy értékes dolog érdekében

- *egy valóságos produktum létrehozásán dolgoznak (a tanév végére egy szoborkompozíció létrehozását vállalták)*
- *ennek a csoportnak is mélyültek a rokonszenvi és bizalmi kapcsolatai*
- *a tavalyi méréskor a periferián lévő tanuló bekerült a zárt alakzatba*
- *újabb diákok kapcsolódtak a zárt alakzathoz*

Természetesen ez a kutató diák is eljutott az önreflektív elemzésig, rámutatott munkája legfőbb értékére: *„A kiscsoport szempontjából értéknek tartom, hogy egy értékes dolgot, egy újságot hoztunk létre, illetve megelőzőleg megalapítottunk egy szerkesztőséget, egy valódi csoportot. Ez a*

csoport célokkal, értékekkel, normákkal képes működni. Így már nem csak a kiscsoport szempontjából érték ez, hanem példa lehet az osztályomnak és más csoportnak is.[...]", majd a saját személyiségében bekövetkező változást is elemezte, sőt munkája hasznosságát, a továbblépés lehetőségeit is megnevezte: *„Mindenesetre hasznosnak tartom az ilyen típusú méréseket, mert önismertetre, önvizsgálatra szoktatnak, segítik a társ megismerését is. Önmagunk és társaink erősségeinek ismerete hasznos a pályaválasztásban, a mindennapi emberi kapcsolatokban, a társas érintkezésekben, az önbizalmunk, önazonosságunk erősítésében. A fejlesztendő területeink feltérképezése ugyancsak részei az önismeretnek, hiszen ezek tudatában leszünk képesek elfogadni a ránk vonatkozó fejlesztési törekvéseket akár felnőttektől, akár önmagunktól erednek.”*

Napi szinten sokféle cselekvési horizonton élünk. Mindennapi szerepeink egyidejűségéből sajátos konfliktusok adódnak, amelyeket erkölcsi döntésekkel tudunk oldani. Érdeklődésektől, attitűdöktől, értékválasztástól befolyásolva, a jó és a rossz megkülönböztetésének képességét gyakoroltatjuk. Tudatosítjuk, hogy az embernek életszükséglete az erkölcs, mert biológiai meghatározatlanságánál fogva állandóan az egyénnek kell döntenie. A fentebb idézett gyermekproduktum-részletekből és az iménti célmeghatározásból is beátható, hogy az értékiszocializációnak - amennyiben erkölcsi döntések, jó és rossz cselekedetek mentén realizálódik - a diákönkormányzati tevékenység egy széles terepe lehet, hitünk szerint jelentős potenciál rejlik benne.

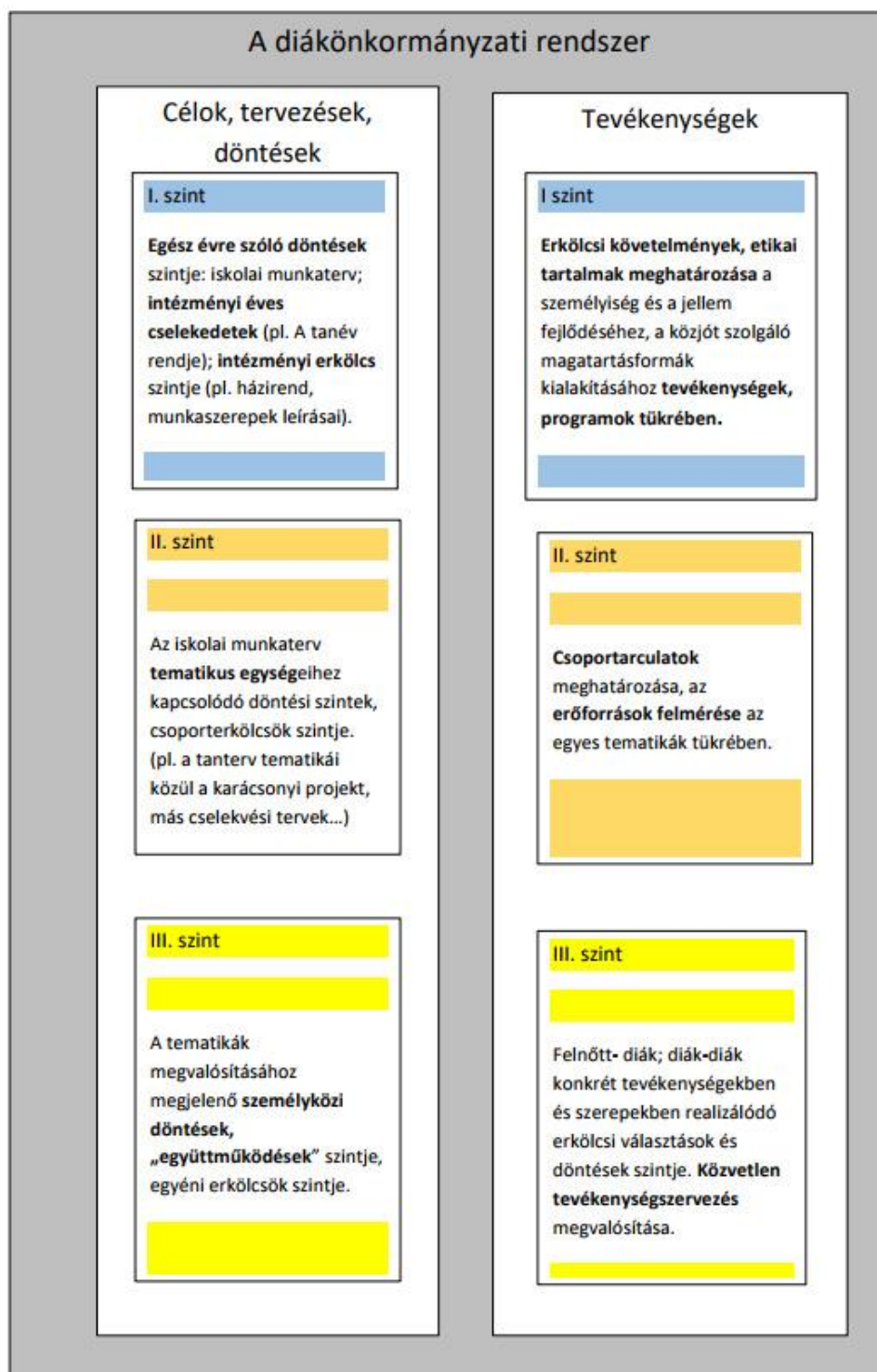
Végezetül tömörítve vázolnám a diákönkormányzat éves folyamattervének döntési szintjeit, illetve az ezekhez rendelhető éves tevékenység szinteket: az intézmény szintjétől az egyén szintjéig.

A diákönkormányzati rendszer – hasonlóan a tantervi, tanórai értékelések és az ebből adódó megfigyelések, fejlesztések, néha kutatások rendszeréhez - két dimenziója (1.: célok, tervezések, döntések; 2.: tevékenységek) kölcsönhatásban áll egymással. A pedagógiai szakirodalom nyomán a jól ismert tanári döntések három szintjét – általunk kisebb-nagyobb módosításokkal – rávetítjük a diákönkormányzati munkára. Ezek a döntési tevékenységi szintek az 1. ábrán nyomon követhetők.

Az első sávban az önkormányzati vezetői testület és az iskola képviselőjét ellátó pedagógusok dolgoznak együtt, akik - főleg a tanév elején meghatározott iskolai éves munkaterv alapján - olyan döntéseket hoznak, amelyek szükségesek a tanórán kívüli iskolai folyamatok folyamattervének elkészítéséhez. Ezek a döntések a célok és a tanórán kívüli tevékenységrendszerek kijelölésére, a szabadsággal élés erkölcsi megvalósításához szükséges tartalmak, fontosabb módszerek, differenciálások meghatározására vonatkoznak. Nem kőbe vésett sarkalatos dokumentumot képzelünk el, hanem dinamikus, a feltáruló lehetőségek mentén alkalmazkodó, mintegy az éves konvergenciájában is divergáló rendszert. Főleg – az éves szinten konvergáló rendszer – leágazó fázisaiban képzelünk el megbeszéléseket, kiértékeléseket.

Ez azonban már átvezet az ábránk második szintjéhez, ahol az egyes tematikák rövidebb távú céljait, tevékenységkörét jelöljük ki, most már az iskola szintről osztály vagy csoport szintű véleményalkotókra és tervezőkre is kibővül a döntéshozók köre. A hatékonyságot növelendő, a következő tevékenységek emelhetők ki: a tematikus egységgel kapcsolatos célok, erkölcsi, döntési követelmények, igények megfogalmazása, a tagok motiválása, információáramoltatás, szervezés, gyakorlás, valós tevékenységek, ellenőrzés, értékelés, visszacsatolás. Érdemes ezen a szinten is megjegyezni a bemeneti tervezés és a kimeneti értékelés lehetőségorientált, akár kutatáссерkentő szemléletének megőrzését.

A tervezett tartalmak megvalósításakor megjelenő személyközi, erkölcsi választások, döntések szintje rendszerünk legkritikusabb pontja. Ebben a miliőben dől el, hogy képesek vagyunk-e fenntartani a saját és a másik figyelmét, a folyamatok interaktivitását. Ez az a döntési és tevékenységi szint, ahol az elsődleges megismerő képességekkel: az értelemmel, az érzellemmel, a vágyóképességeinkkel együtt az összes pszichikus funkció mozgásba lendül.

Ez akkor következik be, ha az előző szinten adekvát, személyre és csoportra szabott tevékenységrendszert sikerül terveznünk, és az interakció közben – zömében intuitív döntéseinket is- kongruensen fel merjük vállalni. Így várható el, hogy azok - mint nyíltan vállalt rossz illetve jó döntések „merekedjenek bele” az intézmény moráljába, mintegy biztosítva az egyénnek, a csoportnak és az intézménynek is a szabadsággal élés jogát, a döntések, választások erkölcsös megvalósításának jogát.

Cseh Németh Zsuzsanna
2017. október

KISS ALBERT -CSEH NÉMETH ZSUZSANNA: A JÓT S JÓL PEDAGÓGIAI INNOVÁCIÓ RÉSZERED- MÉNYEI

A „Jót s jól” ösztönző rendszer pedagógiai innováció részeredményei

Az „Esély és Ösztönzés” komplex tehetségsegítő modell pedagógiai kutatásának részeredményeiről 2014-ben számoltunk be a GÉNIUSZ MŰHELY 12. számában (lásd tehetseg.hu). E kutatási anyagban megfogalmazott konklúzió így hangzott: **„A megfelelő légkör kialakításán belül a megelőzéshez és a légkörjavításhoz alkalmazható az ösztönző rendszer. A tudományos diákkörben és a művészeti projekteken folyó dústítás mélyíti a tehetségigéretetek ismereteit, az alkotási folyamataikat és az alkotásukról történő kommunikáció minőségét. E kijelentések általános érvényű helytállóságának, mértékének megállapításához további kutatás, innováció szükséges.”**

Ebben a publikációban a komplex tehetségsegítő modellünk egyik elemének fejlesztéséről, a „Jót s jól” ösztönző rendszer részeredményeiről számolunk be, illetve a fent idézettek helytállóságának kibontását, teljesebbé tételét is megcélozzuk.

1. A „Jót s jól” ösztönző rendszer fejlesztése

Intézményünkben folyamatos problémaként éltük meg, hogy az általunk közvetített alapértékekhez való diákviszony többnyire negatív. A tantestület által vállalt konfliktusok sem segítették a tendencia irányváltását, sőt növekedett a diákok elidegenedése a nembeliség értékrendjétől. Ebből adódóan a pedagógusok által megélt tehetetlenség fokozódott, ami a tanulási folyamatok légkörét is rontotta.

A probléma egyik lehetséges megoldásaként feltételeztük, hogy a jó cselekedetek hangsúlyos kimondását, feljegyzését, rendszeres időszakonként történő összesítését, jutalmazását tartalmazó ösztönző rendszer segítheti megelőzni és visszaszorítani a negatív viszonyulásokat, ami további jó cselekedetekre sarkallhat és javíthat a tanulási folyamatok légkörén is.

A jó cselekedetek „dokumentálását” ösztönző szándékkal a saját fejlesztésű *Szocializációs füzetben* és a *Jót s jól* értékelő Excel táblázatban végeztük.

A jó cselekedeteket az alapértékekhez¹ (ZSOLNAI 1995.) történő viszonyulásokon keresztül fogalmazzuk meg. Alapértékeink: 1. rend és tisztaság őrzése, környezet védelme; 2. illetudó viselkedés, viszonyulás a társakhoz, felnőttekhez; 3. munkafegyelem 4. tanulási fegyelem; 5. aktív részvétel (osztályban, iskolai programokban, iskolán kívüli rendezvényeken); 6. hozzájárulás az iskolai élet derűjéhez, vidámsághoz; 7. műveltség, informáltságra törekvés; 8. kiemelkedő tanulmányi, művészeti teljesítmény.

A *Szocializációs füzetbe* írt feljegyzéseket 3 hónaponként összesítettük és elbíraltuk a *Jót s jól* értékelő Excel táblázatban (pl.: X.Y. tanuló a helytörténeti kiadványt rendbe rakta; a Mikulás- kupa térségi fordulón versenyzett; Iskolai malom- és sakkversenyen vett részt, 3. és 4. helyezést ért el; Példamutatón tevékenykedett a Mikulás-parti szervezésében és lebonyolításában. Részt vett az angol nyelvű karácsonyi műsorban. Kosárlabdabajnokságon játékosként szerepelt; A bajnokság szervezési feladataiban vállalt szerepet; Futballbajnokságon csapata 2.helyezést ért el ...).

Az összesítést az osztályfőnökök, míg az értékelést a tantestület egésze végezte el. A jó cselekedetekhez pontszámokat rendeltünk, majd a tantestület döntött - az alapértékeknek megfelelő kategóriában - a jelkép színéről (zöld: 1-2. alapértékek; kék: 3-4. alapértékek; sárga: 5-6. alapértékek; piros: 7-8. alapértékek), a kitűző átadásáról. A kitűzőket ünnepélyes keretek között adtuk (és adjuk) át háromhavonként. A jutalmazott tanulók fényképeit a diákönkormányzat ZaDök facebook oldalán tesszük közzé.

A jó cselekedetek „leltárát” követően megállapíthattuk, hogy a diákok alapértékekhez való viszonya pozitív irányba mozdult el a *Jót s jól* értékelési rendszerünkben. Az **alsó tagozatban** legkevésbé tapasztaltunk emelkedést az osztályon belüli aktív részvételben, valamint az iskolai programokban, iskolán kívüli rendezvényeken, ami összefügg a vidám iskolai élet előmozdításával (sárga szín). Az előbbiekhöz képest kis mértékű emelkedést regisztrálhattunk a rend és tisztaság őrzésében, a környezethez való pozitív viszonyulásban, az illetudó viselkedésben, a társakkal, felnőttekkel szembeni magatartásban (zöld); Már jelentősebb az emelkedés a műveltségre, informáltságra törekvésben, a kiemelkedő tanulmányi, művészeti teljesítményben (piros); míg a legszembevetőbb változás a munkafegyelemben, tanulási fegyelemben (kék) történt. **A felső tagozatban** a változások emelkedő sorrendben a következők: legkevésbé nőtt a műveltségre, informáltságra törekvés; a kiemelkedő tanulmányi, művészeti teljesítmény (piros) grafikonja; kis mértékben a munkafegyelem, tanulási fegyelem (kék); nagyobb mértékben láttunk változást az osztályon belüli és iskolai programokban, az iskolán kívüli rendezvényeken való szerepvállalásokban, amelyek egyúttal befolyásolják az iskolai élet derűjét, vidámságát (sárga). A rend és tisztaság őrzése, a környezet védelme, az illetudó viselkedés, a társakhoz, felnőttekhez (zöld) való példás viszonyulás kategóriákban nem tapasztaltunk akkora elmozdulást, hogy az értékelhető lett volna a felső tagozatban.

Az összesítések, egyeztetések után minden osztályban megneveztük a jó cselekedetekben példás tanulókat, akiket negyedévenként jutalmaztunk. A jutalom a fenti viszonyulásokat jelképező színű „*Jót s jól*” kitűző és egy elismerő oklevél volt, amelyet az iskola diákjai és pedagógusai jelenlétében adtunk át. A jutalmazott tanulókról fényképeket készítettünk és a diákönkormányzat facebook oldalán közzétettük fotóikat. A tanévzáró ünnepélyen az alsó és a felső tagozatban is kiemelt díjakkal ismertük el legtöbb kitűzőt összegyűjtő diákteljesítményt.

Tapasztalataink szerint eltérő szintű vágyakozás jelent meg a „*Jót s jól*” kitűző iránt a tanulóink körében. Az alsó tagozatban erőteljesebben érzékeltük, mint a felső tagozatban. Az iskolaszintű megfigyeléseink szerint a negatív viszonyulások megelőzése hatékonyabban érvényesült azoknál a gyermekeknél, akiknek a családjuk az iskolánk által közvetített alapértékekhez pozitívabban viszonyulnak. Náluk erőteljesen érvényesült a további jó cselekedetekre történő ösztönzés; már egyfajta versengés bontakozott ki a különböző színű kitűzők begyűjtésére. Az alapértékeinkhez ambivalensen viszonyuló tanulóinknál a kitűzővel történő elismerés után váltakozó vágyakozást tapasztaltunk. Így az esetükben kevésbé volt sikeres az értékeinkhez való negatív viszonyulás megelőzése és a további jó cselekedetre ösztönzés. Az alapértékeinkhez negatívan viszonyuló, normasértő viselkedést gyakran mutató tanulóknál egy-egy helyzetben érvényesült a jó cselekedet vállalásának és jutalmazásának hatása, de tartósan nem érvényesült náluk a negatív viszonyulás megelőzése.

Az innovációnk alkalmazásának fenti eredményei megerősítettek bennünket abban, hogy a komplex tehetséggondozás megfelelő légkörének kialakításán belül a negatív viszonyulások megelőzéshez és a légkörjavításhoz eredményesen alkalmazható a „Jót s jól” ösztönző rendszer.

2. A „Jót s jól” ösztönző rendszer fejlesztése a KGYTK-s munkák tükrében

A „Jót s jól” ösztönző rendszerünk fejlesztési folyamataiba bevontuk a tehetségígéreteinket. A tehetségígéretetek aktív társadalmi létét, reflektív érzékenységüket és a tudományos diákkörön (KGYTK-n - kutató gyerekek tudományos körén) belüli kutatásaikat a diákönkormányzatunk fejlesztésére irányítottuk.

Az empirikus pedagógiai akciókutatásainkkal feltártuk a 6-7-8. osztályosok körében a facebook közösségi oldal használatának jellemzőit, vizsgáltuk a diákönkormányzati kommunikációt. Elemeztük a facebook-használat és a diákönkormányzat működtetése közti kapcsolatot. Felmértük a diákönkormányzati feladatvállalások hatását az osztályon belüli kapcsolatokra. Elvégeztük a 7. osztályon belüli kiscsoport csoportlélektani vizsgálatát egy diákönkormányzati feladatvállalás tükrében. A pedagógiai akciókutatásaink részeredményei alapján levonható következtetéseinkre építettük a „Jót s jól” ösztönző rendszerünk további fejlesztését.

2.1. A facebook közösségi oldal használatának vizsgálata a Zalabéri Általános Iskola 6-7-8. osztályosainak körében (Bogdán Ákos – Légler Dominik 6.o. 2012)

„A mindennapi beszélgetéseink során azt tapasztaltuk, hogy a diáktársainkkal együtt egyre több időt fordítunk a facebookozásra. Van úgy, ha hazaérünk, akkor egyből felmegyünk az internetes közösségi oldalra. Előfordul, hogy közben tanulunk, vagy akár késő estig lógunk a neten. Azt is látjuk, hogy a facebookozás hatására egyre több diák csak a közösségi oldalon cserél információt a társaival. A digitális bennszülöttekre (diáktársainkra) leginkább jellemző:

- internetről szerzik az információkat
- facebookon tartják a kapcsolatot
- szeretik, ha villámgyorsan megtalálják a keresett információkat
- osztottak már meg saját élményt őszintén privátban
- szeretik, ha lájkolják a facebookos állapotaikat, és hozzászólnak azokhoz
- a tanulással együtt játszanak, csetelnek, közösségi oldalaznak
- az országon belül vannak facebookos ismerőseik
- jobban értenek az internethez, mint szüleik
- gyakrabban használják az internetet, mint szüleik."

2.2. A kommunikáció tapasztalatainak vizsgálata az iskolánk diákönkormányzatának működésében (Bogdán Ákos – Szalay Vivien 7.o. 2013)

„Problémának láttuk, hogy „A diákönkormányzat által tartott események rendezésekor a kommunikáció hatékonysága nem érte el a szervezők által tervezett szintet. *A plakáttal, dekorációval történő kommunikáció során* (híradás a rendezvényről, híradás a megtartott programról, eredményhirdetés a versengésről, az elégedettségről) *nem ért célba az információ a kívánt hatékonysággal* a diákok, az osztályfőnökök többségéhez, és a rendezvényt szervezők által várt visszajelzés sem a rendezvényben érintettektől a szervezőkhöz.

Feltételeztük, hogy ha „A diákönkormányzat vezetősége egy minta programtervet készít, akkor annak követésével növekszik a rendezvények szervezésének, lebonyolításának, értékelésének hatékonysága. Ebben a tervezetben hangsúlyos szerepet kap az elektronikus információáramoltatás az osztályfőnökök számára e-mail, a diákok számára facebook üzenet formájában."

Megismerkedtünk a kommunikáció elméleti hátterével, számba vettük a diákönkormányzat belüli kommunikációs formákat, kimutatásokat készítettünk. A kimutatások alapján információáramoltatási hiányosságokat foglalmaztunk meg. A hiányosságok csökkentése végett minta programtervet készítettünk az iskolai „Nőnap" szervezéséhez. Ebben a tervben rögzítettük a lehetséges kommunikációs formákat és a megvalósításkor alkalmaztuk a: hirdetést; a plakátot a dekoráción; az e-mailt osztályfőnököknek; a facebook-ot a diákoknak; az iskola honlapját diáknak, szülőnek, pedagógusnak. Az üzeneteket mintaként dokumentáltuk és értékeltük a kommunikáció hatékonyságát. A mintákat megosztottuk a diákönkormányzat vezetőségével és a soron következő rendezvények szervezőivel. A mintát követő kommunikáció hatékonyságának elégedettségi mutatóit összehasonlítottuk.

Az elektronikus kommunikációval való elégedettségi mutatók növekedtek. Ezek alapján elmondható, hogy előnyben részesítik a diákok a facebook üzeneteket az sms –sel és a plakáttal szemben, a szülők a honlapot a hirdetéssel és a plakátokkal szemben, a pedagógusok az e-mailt a plakátokkal szemben.

2.3. A Facebook-használat és a diákönkormányzat működtetése közti kapcsolat vizsgálata (Puklics Flóra 5.o. 2015)

Problémaként éltük meg, hogy „a diákok facebook használata mindennapos az iskolában a tanórán kívüli időszakban és a tanórák ideje alatt is növekszik a kapcsolati világhálón folytatott céltalan időtöltés."

Feltételeztük, hogy „a diákönkormányzat facebook oldalán keresztül történő kis jutalmak növelik a diákok valahova tartozási, a népszerűség iránti igényük (nemes becsvágyuk) teljesülését, aminek hatására emelkedhet a közösségi életben megvalósuló aktivitásuk, feladatvállalásuk is."

„A tanulók körében végzett kérdőíves kutatás alapján megállapítottam, hogy a zalabéri diákok 73%-ának van hozzáférése a Facebook-hoz (6-8. osztályosok 100%-ának). Legtöbben saját oldalukat használják, néhányan szüleikét vagy közeli barátjukét. Az oldalon töltött idő az életkor emelkedésével arányosan nő. A lányok a fiúknál sokkal hosszabb időt fordítanak e tevékenységre (a legtöbbet, kb. napi 6 órát a 8. osztályos lányok). Leggyakrabban chatelnek és üzenőfalukat nézik meg. Az is kiderült, hogy legtöbben a chatelést és a lájkolást használják a kapcsolattartás során, tehát azonnali visszajelzést várnak és adnak az információkra. A jelenlegi felmérés szerint többen vannak, akik fontosnak tartják, hogy visszajelzést kapjanak és azok is, akik úgy gondolják, hogy népszerűbbé teheti őket a Facebook. Igazolást nyert, hogy vágnak a közösségi létre, a népszerűségekre.

A nemes becsvágy teljesülése, a diákoknak adott kis jutalmak növelik a valahova tartozásukat, népszerűségüket, aktivitásukat a közösségben. A diákok népszerűségét társaik között növeli (az iskolában vállalt feladatok és jutalmak. A többség (69%) a közösen végzett munkát hasznosnak tekinti az osztályközösség összetartozásának erősítése szempontjából. Egyértelműen megállapítható, hogy az elismerések ösztönzik (legalább alkalmanként) a diákokat újabb feladatvállalásra. A Diákönkormányzat által működtetett Facebook oldal megerősíti a diákok nemes becsvágyát. Jelenleg a válaszadóknak kb. fele nézi meg az üzenőfalat, és csak 37%-a lájkol, vagyis tevékenykedik aktívan az oldalon. 69% azoknak az aránya, akik örülnek, ha információ jelenik meg róluk. 50-50% azoknak az aránya, akiket ösztönöz, illetve nem ösztönöz újabb feladatvállalásra eredményeinek közzététele a Zalabér Dök Facebook oldalán. A lájkolások megfigyeléséből kiderült, hogy nem csak a diákoknál, hanem a szülőknél (felnötteknél) is kialakult a nemes becsvágy."

2.4. A diákönkormányzatban vállalt feladatok szerepek hatásainak szociometriai vizsgálata a zalabéri 6. és 7. osztályos diákok körében (Puklics Flóra 6.o. – Halak Sára 7.o. 2016)

Problémaként tapasztaltuk, hogy „a diákönkormányzati feladatok elvégzésére többnyire mindig ugyanazok az emberek jelentkeznek vagy rendeltetnek, s vannak, akik nem vagy igen kevés megbízatást kapnak. Ők emiatt az osztályban és a diákönkormányzaton belül is hátrányt szenvednek a kapcsolatépítésben és a társak elismerésekor is."

Feltételeztük, hogy „az egyes diák osztályon belüli és a diákönkormányzaton belüli megítélését, kapcsolatainak kétoldalúságát, a közösségben elfoglalt helyét erősítheti a közös feladatvállalás és feladatvégzés. Ezt a kijelentést akkor is igaznak véljük, ha a közös feladatra olyan párok, esetleg kisebb csoportok jelentkeznek, akik addig nem voltak rokonszenvi kapcsolatban egymással. Tehát a munkakapcsolat erősíthet a rokonszenvi kapcsolaton, a baráti kör szélesedhet, így az egyes osztályok kohéziós mutatója is emelkedhet."

A megfigyeléseim, a szociometriai felméréseim eredményeinek összehasonlítása, elemzése során megállapíthattam, hogy:

- A hatodikban a vállalások száma nagyobb volt, a szervezők nem csak szimpátia alapon választódtak ki.
- A hatodikban az egyik zárt alakzatba belépett egy feladattal megbízott tanuló és több kapcsolata alakult ki.
- A hetedikben a két zárt alakzat között kapcsolatok alakultak ki annak ellenére, hogy egy nagyobb szabású rendezvényt vállaltak és a szerepek elosztását kizárólag rokonszenvi alapon végezték.
- A hatodikban és a hetedikben végbement kapcsolatok változását feltehetően a közös feladatvégzés eredményezte.

2.5. A 7. osztályon belüli kiscsoport csoportlélektani vizsgálata egy diákönkormányzati feladatvállalás tükrében (Puklics Flóra 7.o. 2017)

Problémaként éltük meg, hogy „A diákönkormányzati feladatvégzés hatására az osztályon belüli kölcsönös kapcsolatok erősödtek ugyan, azonban a kapcsolatokkal nem rendelkező tanulók nem

kerültek be a kölcsönös kapcsolatokkal rendelkező csoportokba. Az ilyen helyzetekben lévő személyek elmagányosodhatnak, s az elmagányosodás sok belső és külső konfliktussal járhat.

Feltételeztük, hogy „Ha a rövid távú feladatvállalás mellett kialakítanunk olyan irányított csoportokat, amelyek képesek hosszú távon együttműködni egy közös cél érdekében, egy valóságos produktum létrehozásában, akkor a kölcsönös kapcsolatok mélyülhetnek és terjeszkedhetnek, a periférián lévők irányába és lesz esélyük az elmagányosodottaknak is bekerülni egy zárt alakzatba.”

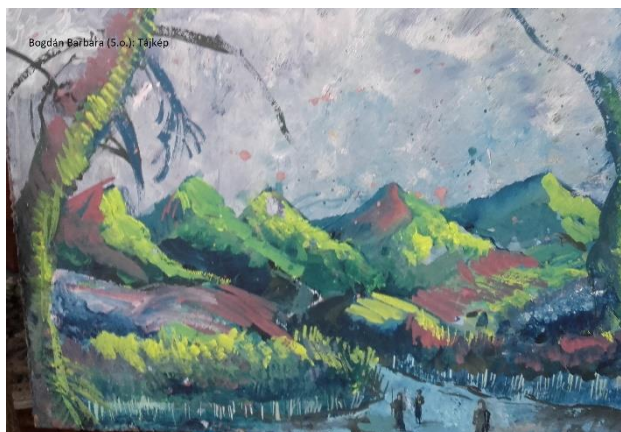
Arra a következtetésre jutottunk a munkánk során, hogy a rövid távú feladatvállalás mellett - ki tudunk alakítani olyan csoportot (újságszerkesztőséget), ami képes hosszú távon együttműködni egy közös cél érdekében

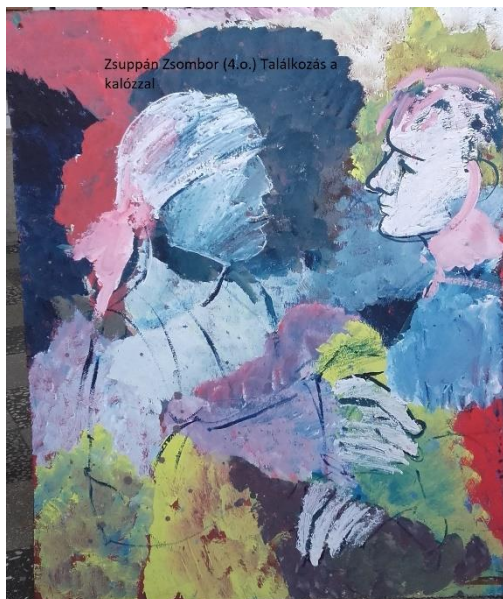
- ez a csoport valóságos produktumot (VIMIVIRA újság 1. számát) hozott létre (szerkesztés, nyomtatás, sokszorosítás, értékesítés)
 - ennek a csoportnak a kölcsönös rokonszenvi és bizalmi kapcsolatai mélyültek
 - ehhez a csoporthoz két új tag kapcsolódott
- létrejött a barkácsolók csoportja 5 fiú részvételével, akik szintén képesek voltak hosszú távon együttműködni egy közös cél, egy értékes dolog érdekében
- egy valóságos produktum létrehozásán dolgoznak (a tanév végére egy szoborkompozíció létrehozását vállalták)
- ennek a csoportnak is mélyültek a rokonszenvi és bizalmi kapcsolatai
- a tavalyi méréskor a periférián lévő tanuló bekerült a zárt alakzatba
- újabb diákok kapcsolódtak a zárt alakzathoz

A fent ismertetett KGYTK-s részeredmények igazolták, hogy a tudományos diákköri munkákban folyó tartalmi dúsítás mélyíti a tehetségígéretek ismereteit a diákönkormányzat működtetéséről, valamint az aktív társadalmi létét és kortársaik közötti reflektív érzékenységet.

¹ Zsolnai József: Az érték közvetítő és képességfejlesztő pedagógia – ÉKP Központ – Holnap Kkt. – Tárogató Kiadó Budapest, 1995

5. Képgaléria

A folyóiratot kiadja a KGYTK TT – TT 760 002 502

A folyóirat teljes terjedelmében megtekinthető a
KGYTK–zalaber.hu weblapon
a KGYTK FOLYÓIRAT linken